

Framsidan

Aktuellt magasin från Regionbibliotek Västra Götaland Nr 3 2007

Håll kursen!

Har framtiden någon strategi?

Strategier för utveckling

Jag står och tittar på en grupp svenska bibliotekschefer som ivrigt fotograferar några återlämningsautomater i ett bibliotek i Holland. Vår värd, bibliotekschefen står vid min sida och viskar förundrat: Varför fotograferar de så ivrigt de här återlämningsstationerna? Sådana har ni väl sedan länge på alla bibliotek i Sverige, ni som alltid varit så framåt när det gäller biblioteksutveckling?

Jo, visst finns RFID och återlämningsrobotar på bibliotek här och där. Men i Sverige diskuteras fortfarande på många håll om detta kan vara bra. Tappar man inte den mänskliga kontakten med låntagaren om det är en maskin som tar över utlånings- och återlämningsfunktionerna på biblioteken?

I Holland har man lämnat den diskussionen bakom sig. Man talar inte om biblioteket som en plats där man lånar böcker utan om biblioteket som en icke kommersiell mötesplats i lokalsamhället. Rutinarbete sköts av företag utanför biblioteken eller har automatiserats för att ge bibliotekspersonalen tid till kvalificerade arbetsuppgifter. Lånebiblioteket tillhör 1900-talet och det 2000-talets bibliotek som man håller på att bygga, ska utformas efter de möjligheter som den digitala världen erbjuder och de livsmönster och kommunikationsmönster man ser växa fram bland de unga. Man talar inte om inre och yttre tid i biblioteksarbetet utan valen står mellan att ha ett utåtriktat arbete på golvet i biblioteket eller en annan form av utåtriktat arbete ute i kommunen, med syfte att marknadsföra biblioteket och skapa nya samverkansformer i lokalsamhället.

Dessa vitala bibliotek finns i ett land utan bibliotekslag och där man måste vara medlem och betala en medlemsavgift till biblioteket för att få låna, en ordning som utmanar vår nordiska modell. Varför upplevde vi perspektiven så framåtsyftande och varför förvånades vi över alla spännande experiment på de bibliotek vi besökte? Varför är inte

våra svenska bibliotek lika vitala? Vad finns i den holländska biblioteksstrukturen som vi saknar i Sverige?

I detta nummer av Framsidan försöker vi förmedla de inspirerande exempel vi mötte i Holland men vill också lyfta fram goda exempel från vår region. Bibliotek som agerar när utlåningssiffrorna och besöks-siffrorna dalar.

Jag läser hemkommen från Holland den engelska forskningsrapporten ”Overdue” av Charles Leadbeater som beställts av den engelska motsvarigheten till vårt Kulturråd. Här sägs på s. 11. (www.demos.co.uk).

”Verksamheter inom offentlig sektor kräver starkt politiskt ledarskap för att utmana självbelåtenhet, uppräta ambitiösa mål och legitimera innovationer. Bibliotek saknar sådant ledarskap. Bibliotek är ofta begravda inom lokala större nämnder/förvaltningar som fritid eller utbildning. Eftersom bibliotek har lokala rötter är det svårt för bibliotek att arbeta mot allmänna, nationella eller regionala mål”. (min övers.)

Denna ”lokalism” gör det svårt för folkbiblioteken att dela på resurser. Därför slösas mycket pengar på att duplicera det rutinarbete som sker på de lokala biblioteken, menar Leadbeater vidare s.12. Biblioteken borde bedömas, inte för sina utlåningssiffror utan för sin förmåga att vara aktör för kulturell förnyelse lokalt, menar han vidare s.18.

I Holland har folkbiblioteken enats om en nationell katalog i vilken också gemensamma digitala resurser samlas. Detta frigör tid för marknadsföring och uppsökande arbete lokalt.

Leadbetters uppmaning till biblioteken att vara aktör för kulturell förnyelse fanns också med i de målsättningar och lokala visionsprogram vi mötte på biblioteken i Holland. Finns det något bibliotek hos oss som tagit sig eller tilldelats den rollen?

Lena Skoglund

Lena Skoglund
Chef
Regionbibliotek Västra Götaland

Framsidan

Framsidan ges ut av Regionbibliotek Västra Götaland och utkommer med 3 nummer per år

Ansvarig utgivare:

Lena Skoglund

Redaktör:

Annelie Börjesson

Redaktionsgrupp:

Katrin Glimstedt
Steve Embretssen
Pema Malmgren
Lena Skoglund
Annelie Börjesson

Layout och bildhantering:

Annica Åkesson

Adress:

Regionbibliotek
Västra Götaland
Regionens hus
405 44 Göteborg
Tel: 031-705 16 80

Webbplats:

www.bibl.vgregion.se

Prenumeration och adressändring:

adm.regbibl@vgregion.se

Omslagsbild:

Annica Åkesson

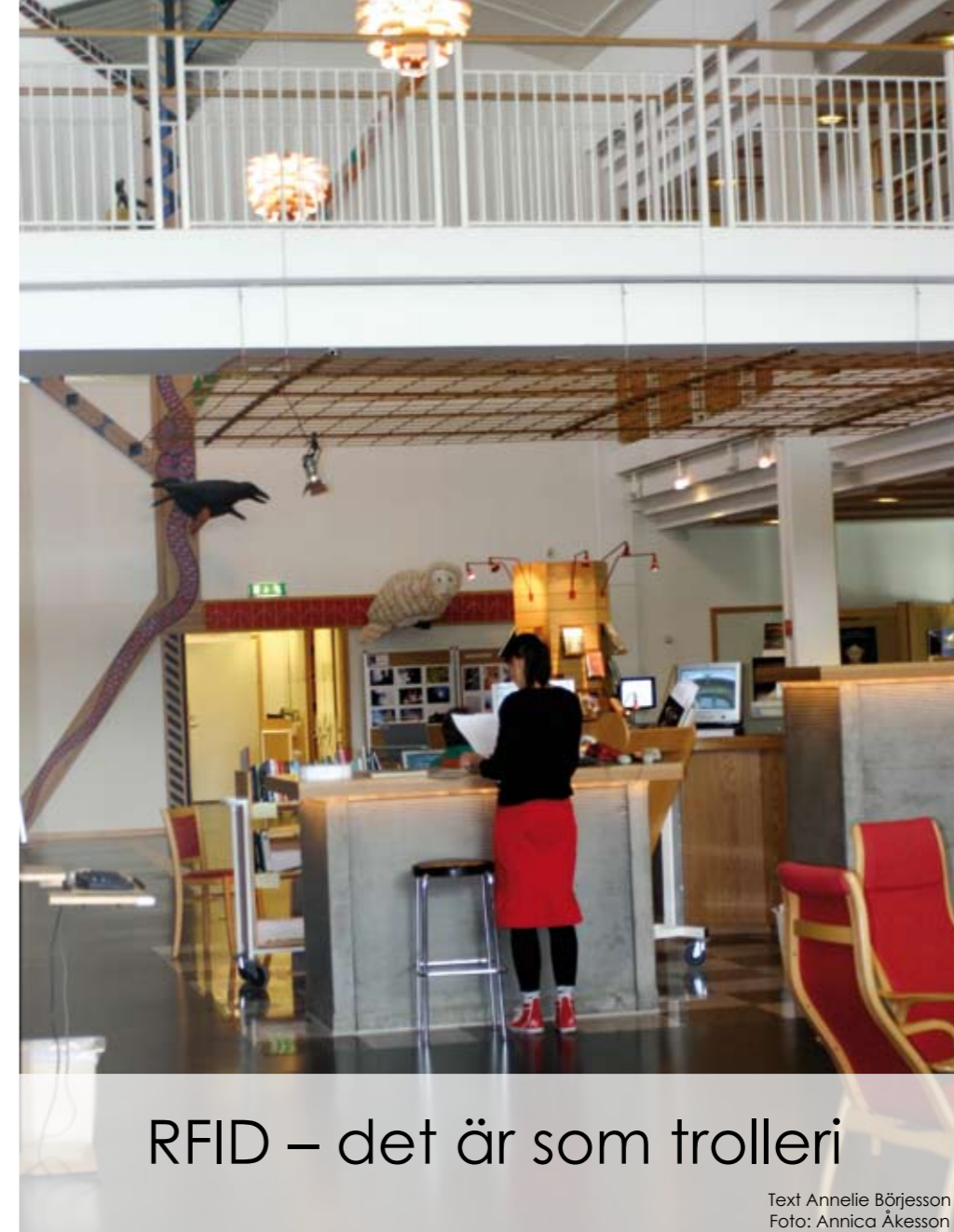
Tryck:

Cela grafiska

Innehåll

Ledare: Strategier för utveckling	2
RFID - Det är som trolleri	5
Partnerskap - för utveckling och fokusering	8
Holländska bibliotek - för upplevelser du inte...	12
Imponerande IT-lösningar	14
Hälsningar från Strandbiblioteket in Ijmuiden...	16
Containerbibliotek	17
Kungälv vågar tänka annorlunda	18
Verksamhetsutveckling genom eget arbete	20
Ny bibliotekspolitik - formad av medborgarna...	21
Medieplanering ger resultat	23
Om jag hade ett bibliotek...	25
Bilden, barnet och berättelsen	26
Vårt marknadsföringstips	27

RFID – det är som trolleri

Text Annelie Börjesson
Foto: Annica Åkesson

Partille är det första biblioteket i Västra Götalandsregionen som är klara med sin övergång till RFID. Att det gick snabbt och smidigt berodde på bibliotekets strategiska arbete, framsynta politiker och ett golv som skulle bytas.

En månad efter invigningen av Kulturum och nyinvigningen av biblioteket i Partille träffar jag bibliotekschefen Eva Bünger och de två koordinatörerna Mats Claesson och Monica Vahlén för ett samtal om den senas-

te utvecklingen och nya arbetssätt. Partille är en, till ytan, ganska liten kommun. 1988 fanns där fem bibliotek, knappt tjugo år senare har de ett huvudbibliotek och en filial. Huvudbiblioteket har bland de mest

generösa öppettiderna bland folkbiblioteken i Sverige, 8-20 måndag till fredag och 11-16 lördag och söndag. Vilket innebär några fler timmar per vecka än köpcentret alldeles i närheten.

Liten kommun med stor verksamhet

Biblioteksverksamheten i Partille har sedan länge varit välmående. Aldrig inköpsstopp, trots ibland dålig ekonomi och när politikerna har velat omstrukturera eller rationalisera verksamheten så har de från bibliotekets sida satsat ett bibliotek – d v s sagt till politikerna att de hellre sparar pengar genom att lägga ner ett filialbibliotek än drar ner på budgeten mer generellt. Ibland har de som bor i ett område där en filial lagts ner protesterat till politikerna och på så vis lyckats öppna biblioteket igen, men sedan har intresset och utnyttjandet inte varit tillräckligt från de boende för att behålla det på sikt.

På Vallhamra bibliotek, den filial som finns kvar i Partille, delas öppethållande mellan sju personer ur bibliotekspersonalen. Ingen tjänstgör bara på filialen – ett bra sätt att hålla alla informerade och delaktiga i kommunens samlade biblioteksverksamhet.

Fler skolbibliotekarier

En effekt av att man lagt ner filialbibliotek i Partille kommun är att skolorna nu ansvarar för skolbiblioteken. Barn- och utbildningsförvaltningen har valt att se biblioteken som en del i skolornas pedagogiska arbete.

Nu finns det flera skolbibliotekarier anställda i kommunen och bibliotekarier på alla grundskolorna. De ingår i skolornas olika arbetslag och eleverna är involverade i arbetet med biblioteken på vissa skolor. Skolbibliotekarierna och barnbibliotekarierna träffas regelbundet och diskuterar saker som de kan samarbeta kring. Barnbibliotekarierna bjuder in klasser och är med på föräldramöten - de jobbar med lässtimulans. Skolbibliotekarierna jobbar med det pedagogiska.

Lyhörda och framsynta politiker

Kulturum, som innehåller konsertsal, utställningshall och Ungdomens hus har också skapat en ny gemensam entré till biblioteket och gymnasiet. Eva Bünger berättar att när beslutet hade fattats om att bygga det nya kulturhuset, så bestämdes också att alla ytor

på biblioteket skulle renoveras och fräschas upp. När Eva och hennes kollegor beskrev för politikerna vad som var på gång inom biblioteksvärlden så insåg de att det var mest rationellt att passa på att installera nya utlåningsstationer, en återlämnings- och sorteringsapparat och att sätta RFID-chip i alla böcker när man ändå skulle tömma bibliotekets hyllor och lägga nytt golv. Från förslag till beslut, finansiering och handling har det gått ovanligt snabbt, i mars började man diskutera en förnyelse av biblioteksverksamheten, i maj fattade politikerna beslut om att man skulle satsa på att köpa in nya utlåningsstationer och en sorteringsautomat och den första september öppnade biblioteket efter renoveringen.

”Politikerna springer inte precis ner våra trösklar här på biblioteket, säger Mats, men de kan ändå snabbt fatta beslut om en såpass stor investering. Det är framsynt av dem. Jag tycker det är skickligt”.

Konkurrens mellan kommuner bra för utveckling

Partille kommun är en av flera ganska små kommuner som ligger runt omkring Göteborg, det finns en viss konkurrens mellan grannkommunerna och inte minst gentemot Göteborg. I Partille finns det en vilja både hos politikerna i Partille och hos bibliotekets personal att tidigt följa utvecklingen. Monica säger att politikerna också ville ha en kulturell motpol till affärscentret Allum och att det kan ha varit ytterligare ett skäl till att man satsat på Kulturum och biblioteket.

Ny disk - nya arbetssätt

Det är inte en total make-over man gjort i biblioteket. Men effekten av ett nytt golv,

Entrén till Partille kulturum

ny informationsdisk och nya lampor i taket är ändå att man upplever det som ett nytt bibliotek.

Den nya informationsdisken har gett ett helt nytt arbetssätt och en ny attityd till arbetet. Tidigare hade de en väldigt stor disk där man satt ner och arbetade. Man tog gärna med sig eget kontorsarbete dit, och det var inte ovanligt att besökarna inledde med att fråga personalen om de störde när de ville fråga något.

Den nya disken är öppen, den består av fyra fristående delar och den del som i första hand används för att ledsaga besökarna är vänd utåt mot biblioteket snarare än inåt. Resultatet är att det blivit enklare för besökarna att närma sig personalen och att personal och besökare numer letar efter böcker och söker svar på frågor tillsammans. Dä-

Mats Claesson, Monica Vahlén och Eva Bünger

remot så signalerar inte disken att man kan låna där. Det gör besökarna numera själva. ”Man står ju inte där och jobbar lika mycket längre”, säger Monica. Förr så stod man bakom disken och tog emot böcker, men nu gör man inte det. Första dagen vi hade öppet efter renoveringen så stod jag vid dörren och hälsade välkommen istället. Man är helt enkelt mer tillgänglig och användbar.

Effekter av RFID

Partille bibliotek hade självbetjäningsskåp även tidigare, men de var inte attraktiva för besökarna.

- Vi har legat på ganska låga utlåningssiffror via dem och när vi velat lära besökarna att själva använda apparaterna så har vi uppfattats som griniga. Med den nya tekniken sköter ca 90-95 % av besökarna sina egna utlån. De är enklare och mer attraktiva för besökarna att använda, säger Mats.

Ca 20 % av bibliotekets böcker har gallrats och man har också tagit bort en hel del av möblemanget. Det har gjort att det blivit lättare för besökaren att navigera i biblioteket och de tre utlåningsstationerna blir tydligare.

Informationen man får som besökare är också tydlig. Man ser på skärmen att utlånet gått bra och trots att man bara lagt böckerna i en hög på plattan så registreras allihop. Det är magiskt, som Eva säger.

Bibliotekariens nya roll

I och med den nya tekniken har man kunnat öka öppethållandet med ett par timmar per vecka, trots att personalstyrkan minskat med nästan två personer.

När de enkla arbetsuppgifterna som personalen tidigare gjorde åt besökarna nu görs av besökarna själva har tid frigjorts. Tid som man kan använda till annat. I första hand

kommer den att användas till att utveckla den handledande rollen, att lotsa låntagare fram till rätt bok eller rätt svar.

Eva berättar om ett möte med en besökare nyligen. Hon ägnade ganska mycket tid åt att tala med honom och att hjälpa honom få svar på frågor och att hitta de böcker han sökte. När de så kom fram till utlåningsstationen och hon sa till honom att han fick sköta sina lån själv svarade han ”Jaha, vad ska ni göra nu då?”.

Kirsten Sparvath och Ken Cordes

Text & foto: Annelie Börjesson

Partnerskap för utveckling och fokusering

I Kolding hade de bestämt sig – de ville bygga ett nytt bibliotek. För att ha råd med det så var de tvungna att vara lite uppfinningsrika. De hittade en lösning på Inrikesministeriet. Förutsättningen för ett bibliotek att få pengar därifrån är att man arbetar med OPP – Offentligt Privata Partnerskap.

Det nya biblioteket är modernt, en byggnad i glas och stål. Det är ljus, luftigt och – som ofta i danska bibliotek – spaciöst. Det ligger precis vid stationen i centrala Kolding och i samma nybyggda hus finns det också ett hotell och lägenheter. Antalet biblioteksbesökare har ökat markant sedan det nya biblioteket öppnade. Antalet anställda eller resurserna till biblioteket har däremot inte ökat.

TV och film

När man kommer in i biblioteket möts man först av sex stora TV-skärmar på en vägg. Där kan man se på nyheter; förhoppningen var att man skulle kunna visa kanaler från hela världen, men hittills har problemet

att få visningsstillstånd satt käppar i hjulet. Några kanaler har man ändå fått tillstånd att visa och det är ganska många som stannar till och tittar en stund på väg in eller ut från biblioteket.

Biblioteket finns på två av byggnadens fem våningar. I bottenplanet finns det bl a café och gott om utrymme för tidningsläsning, där finns en datorsal, barnavdelning med ett särskilt rum för lek och temautställningar. I anslutning till musik- och filmavdelningen har de funnit ett listigt sätt att kringgå att de inte har visningsrättigheter för filmerna de har till utlån. De har byggt ett cirkelformat bås med en TV-skärm och plats för en stol. Alltså kan bara en person i taget titta på fil-

men. En möjlighet till en stunds förströelse eller hjälp för den som inte kan besluta vilken film som ska lånas hem.

På våningen ovanför finns fack- och skönlitteratur. Man har placerat alla medier inom ett särskilt ämnesområde tillsammans - inte bara böcker utan också t ex filmer inom ett speciellt ämne. I hyllorna finns också datorer ställda. Där når man förstas bibliotekets katalog men datorn fungerar också som en väg in till databaser och andra webbplatser inom de ämnen som finns på hyllorna intill.

Partnerskap mellan bibliotek och företag

Anledningen till mitt besök i Kolding är att

Har man inte visningsrättigheter, får man lösa det på annat sätt.

jag ska träffa bibliotekschefen Kirsten Sparvath och Ken Cordes som är ansvarig för bibliotekslösningar på FKI Logistex.

Att arbeta i partnerskap är oftast sådant som större företag ägnar sig åt. Traditionellt betyder det att man bygger något, t ex en skola, sedan sätter den i drift och till slut att man för över verksamheten till sin partner. För Koldings bibliotek och FKI Logistex handlar det istället mest om att utveckla produkter. Ken Cordes säger att han vill få reda på vad som är på gång i biblioteksvärlden och ge FKI Logistex möjlighet att testa nya produkter på Koldings bibliotek. Kirsten fyller i att det ger en möjlighet att tillsammans arbeta med innovationer. Hon hoppas till

exempel att FKI snart ska ha utvecklat en apparat som kan vara till hjälp när man letar efter försvunna eller felplacerade böcker på biblioteket.

FKI Logistex har många stora kunder, de arbetar bl a med att bestämma storlek på och organisera lagerlokaler för kunder som Amazon. Ken Cordes menar att det är stor skillnad att ha ett bibliotek som kund. Han ser det som att de, via biblioteket, har kontrakt med allmänheten i Kolding och att det ställer större krav på dem. Andra bibliotek, till exempel i Tyskland, har visat intresse för liknande partnerskap. Men FKI har också känt av en rädsla från bibliotekshåll - att ett partnerskap skulle betyda att biblioteket blir

styrts av ett privat företag.

Olika typer av avtal

Från början ville Koldings bibliotek skriva avtal om partnerskap på fyra arbetsområden – marknadsföring, mjukvaror, logistik och ett avtal kring café och arrangemang. Men man har hittills gjort det med First Hotel i samma hus för samarbete med restaurang, café och arrangemang och med FKI Logistex för all bibliotekslogistik.

De båda avtalen skiljer sig mycket åt. FKI Logistex deltar i biblioteksarbetet och utvecklingen av bibliotekets verksamhet och service – liksom biblioteket är med och tar fram nya tjänster och deltar i FKI Logistex utvecklingsarbete. Avtalet med hotellet däremot är ett rent serviceavtal.

Partnerskapen har löpt sedan i januari 2006 och hittills har avtalet med FKI Logistex mest bestått av att komma överrens om och beskriva arbetsuppgifter som FKI ska ansvara för. Det har tagit lång tid och krävt många möten, eftersom det är ett helt nytt sätt att arbeta på – både för biblioteket och för FKI Logistex. Definitionen av vad som skulle läggas ut på FKI Logistex gjordes av kommunens ekonomidirektör och kulturdirektör samt av bibliotekschefen och ytterligare en person från biblioteket. De använde sig också av hjälp av från juridisk expert och en expert på outsourcing. Gruppen tog in kommentarer från hela bibliotekspersonalen, men beslutade hur det skulle vara.

Tydliggöra tyst kunskap

Biblioteket har lagt ut hela mediehanteringen på FKI Logistex. De, eller deras sorteringsmaskin, tar hand om sorteringen av återlämnade böcker och annat material och de har personal som bl a arbetar med bokuppsättning, reservationer och leveranser. Flera av dem som arbetar på biblioteket för FKI Logistex arbetar bara några timmar per månad, därför har bibliotekspersonalen varit tvungna att tydliggöra hela den tysta kunskap de har om mediehantering.

Resultatet har blivit en handbok där de samlat beskrivningar av alla arbetsuppgifter de har haft men som nu ska utföras av personal på FKI Logistex. Eftersom samarbetet styrs av ett avtal måste en förändring i verkligheten följas av att man förändrar texten som beskriver hur arbetet går till. Så fort de förbättrar eller effektiviserar ett arbetsmoment så måste de alltså ändra beskrivningen av momentet i handboken.

Många arbetsuppgifter är sammanflätade, säger bibliotekschefen Kirsten Sparvath, men vissa kan vi lägga ut på någon annan utan att det har stora konsekvenser för den övriga biblioteksverksamheten. I slutändan är det ju brukaren som ska få god service.

Kvaliteten på arbetet har blivit bättre, bl a eftersom de nu har ett avtal med FKI att allt material som varit utlånat ska vara på plats i hyllorna kl 10 dagen efter. När biblioteks-personalen själv ansvarade för bokuppsättning hade de en målsättning att det skulle ta max 24 timmar från återlämning till uppsättning, men de uppfyllde inte alltid det målet. Nu har de istället ett avtal och kan kräva att materialet snabbt ska sättas tillbaka.

Har ni blivit mer professionella i de arbetsuppgifter som ni har kvar?

– I teorin skulle vi kunna bli mer professionella, men övergången till att arbeta på det här sättet har hittills tagit mycket tid och arbete. På sikt däremot tror jag att vår professionalitet kommer att öka. Det är ett av syftena med den här förändringen.

Å andra sidan är vi nu långt fler bibliotekari-er än assistenter, vilket bl a gör att bibliotekarierna får göra sådant som tidigare var assistentuppgifter. T ex svara på enkla frågor i telefon eller hjälpa till att betala räkningar.

Anställer bara bibliotekarier

Sedan partnerskapet med FKI Logistex startade anställer de inga andra yrkesgrupper än bibliotekarier till biblioteket i Kolding. Det har funnits en tradition att bara anställa biblioteksutbildad personal. Det har också fun-

I entrén möts man av stora TV-skärmar.

nits bibliotekarier att anställa och de anser att de behöver personal med tvärgående kompetenser. Personalen arbetar i team som gör att de behöver de fackkunskaper som bibliotekarier har.

Förändringarna har tagits emot lugnt av personalen. I och med att man samtidigt har byggt ett nytt bibliotek så är det så mycket som har förändrats och personalen och ledningen har fokuserat på vad som är viktigt i framtiden. Hur man vill arbeta och vilka drömmar man har om hur det ska bli.

Kirsten Sparvath talar mycket om att partnerskapet med FKI Logistex har fått henne att fokusera på vad som är viktigt att satsa bibliotekets resurser på. FKI Logistex och andra privata företag måste alltid se till den slutliga kostnaden och samarbetet med FKI har gjort henne mer skärpt när det gäller bibliotekets tjänster - vad de kostar och hur viktiga de i slutändan är för brukaren. Hon anser att det finns ett stort mått av självförståelse i biblioteksvärlden och att samarbeten med andra gör att man måste skärpa sitt sätt att tänka.

Vad drömmar ni nu om att utveckla?

Ken Cordes skulle vilja att FKI Logistex utvecklade ett nytt system för att förvara böcker som inte lånas ut så ofta, men som man ändå vill ha kvar.

Jag drömmar om att det digitala biblioteket ska utvecklas, säger Kirsten Sparvath. Vi har en plan, men i dagsläget inte resurser till att göra det. Vi vill börja med att förmedla information om konstverken i biblioteket till besökarnas mobiltelefoner. På sikt skulle vi också kunna använda samma teknik för böcker. På det sättet skulle vi kunna göra det möjligt för läsare att kommunicera med andra läsare via RFID-chippet i en bok. I första hand skulle vi vilja arbeta med att förmedla litteratur till 13 – 18-åringar med hjälp av ny teknik.

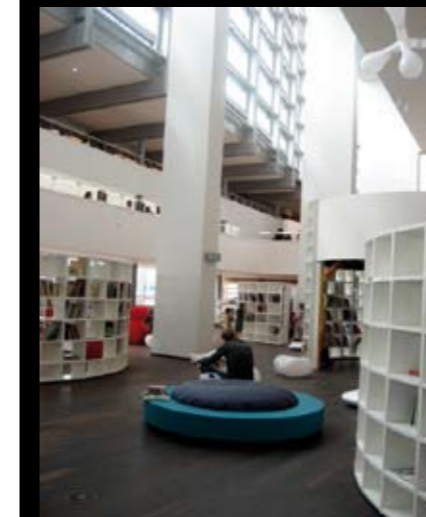

Foto: Caroline Ellus Sjöholm

Holländska bibliotek

För upplevelser du inte visste fanns

Holland, Amsterdam, puttriga kanaler, 1600-talets guldålder, träskor och vackra gavelhus, coffeeshops och red light district. Ett koncept som har gjort staden till en turistmagnet och ett centrum för finans- och affärliv. Men att vila på gamla lagar är inte nog. Upplevelser i 21:a århundradet kräver mer. Kräver informationstillgång, kräver samtal, kräver inspiration och kunskap. Alltså. Ur ruinerna av nedgångna kvarter runt ruffiga Centralstationen i Amsterdam reser sig nu Library of Experience, Amsterdams splitter nya huvudbibliotek, Openbaare Bibliothek Amsterdam, som ett tecken i tiden. Glas, betong, trä, synligt, genomskinligt. Arkitekten heter Jo Coenen.

Vi togs emot av bibliotekschefen Hans van Velzen som berättade om hur man har resonerat kring byggnad, service och innehåll. Inspirationen till byggnaden är begreppet varuhus. Vi befinner oss ju i Holland, ett

land som byggt sin rikedom på handeln, från medeltiden till idag. Begreppet bibliotek innebär år 2007 så mycket mer än ett bokmagasin. IKT är en realitet och det finns andra behov som nu måste inrymmas i biblioteket, än lagringen av böcker. I gamla tiders bibliotek kom man in, lånade en bok och gick sedan. Målsättningen idag är att besökaren ska stanna minst 1 ½ timme. Det innebär att det nya biblioteket måste bjuda på upplevelser: nya böcker du inte visste fanns, filmer och musik, konst, tv, tidningar, IT, multimedia, njutningen av en god kopp kaffe tillsammans med ett läckert magasin, tempo och kontemplation, restaurang, möten med kulturpersonligheter, sköna sittplatser med utsikt, utställningar, vacker arkitektur... allt som är ett komplement till de kommersiella mötesplatserna. Biblioteksteatern har program, barnavdelningen har en ateljé, på en del av biblioteket har man dagliga radio- och TV-sändningar. Bibliotekets uppgift i vår tid är att vara centrum för kunskap och kultur i Amsterdam!

Öppettiden är alltså generös: varje dag i veckan är biblioteket öppet mellan 10-22. Biblioteket har sju publika våningar och förutsättningen för att kunna ha råd att ha öppet och tillgängligt är hård rationalisering av rutinarbete. Biblioteket har ca 600 pc. Alla medier är försedda med RFID-chips. Personalen ska vara synlig och närvarande, en modeskapare har gjort en kollektion arbetskläder som personalen bär allt efter önskemål och personlighet. Personalen fick söka sina tjänster på nytt och den utökning som man gjort på personalsidan innefattar

Text Kerstin Wockatz
Foto: Caroline Ellus Sjöholm

”Vi flyttar inte. Vi öppnar med ett nytt koncept!”

tar andra personalkategorier, bland annat en marknadsföringsavdelning. För alla som är i färd med att bygga nya bibliotek kan Hans van Velzens ledord: ”Vi flyttar inte. Vi öppnar med ett nytt koncept!” vara en bra utgångspunkt.

Mycket av det som vi upplevde i Amsterdams nya folkbibliotek såg vi också på våra andra besöksmål; Rotterdam, Amstelveen, Velsen och Delft. Bibliotek som var präglade av tydliga strategier.

Analys av samhällsstruktur

Velsen är en liten stad väster om Amsterdam. Staden tillkom när man på 1800-talet grävde en kanal mellan Amsterdam och havet. Skillnaden är alltså stor mot omgivningens medeltida städer och byar. Slutsats: gör alla stolta och medvetna om platsens historia.

Ett annat exempel. Amstelveen, en välmående förstad till Amsterdam. Här ligger biblioteket tillsammans med konstmuseer, konsertbyggnader kring ett salutorg av gammalt snitt, granne med en galleria av modernt snitt. ”Problemet” i kommunen är den stora andelen ensamhushåll. Slutsats: se till att folk träffas kring intressen och upplevelser. Skapa ett fylligt programutbud. Överraska!

Ha samma öppettider som affärerna runt om.

Bibliotekets nya samhällsroll

Rotterdams befolkning är fattigare och har lägre utbildning än genomsnittet. Många är immigranter. Slutsatsen blir att bibliotekets roll är att bidra till integration, stödja utbildning, stärka ungdomarna, inspirera till bättre hushållsekonomi och bidra till ekonomisk utveckling.

Delft är en ”småstad” med holländska mått mätt. Ca 100 000 invånare. Staden stoltserar med konst och kultur, men har också bland de högst rankade tekniska utbildningarna i världen. Men de flesta av invånarna är inte intellektuella. Men alla älskar en god historia. Delfts bibliotek ska ”berätta” bra, intressanta historier för majoriteten, inte för minoriteten.

Marknadsföring

Marknadsföringen blir så mycket lättare när man har formulerat vad man vill. Alla bibliotek arbetade med marknadsföring, de flesta på ett proffsigt sätt. Någon uttryckte sig så här: Om du inte kan göra det bra, så

gör det inte alls, och då syftade den chefen på att det inte är en fördel för verksamheten att det skyltas med hemmagjorda anslag, det ger ett oproffsigt intryck. Men, en jätteviktig strategi är att berätta om vad bibliotek gör och kan åstadkomma i lokalsamhället. ”If you tell, money will come!” som bibliotekschefen i Delft uttryckte det. Flera bibliotek talade om att de gör seriösa marknadsundersökningar och arbetar utifrån dem. Men har man inte tid och råd till det kan man göra som bibliotekschefen i Velsen; våra invånare är nog inte så annorlunda än andras, vi förlitar oss på vad andra kommuner fått fram i sina marknadsundersökningar.

Fokus på besökarna

Generösa öppettider, anpassade efter omgivningen. Personal som rör sig ute i biblioteket, ingen personal bakom skrank. Köp mindre böcker! Skylta med framsidorna! Tala för de böcker som köps in! Inga höga hyllor, låt människor känna sig sedda och bekräftade. Inga skyltar, låt en människa hjälpa till. Personal, som är bättre än Google. Låt besöket vara en behaglig upplevelse. Inga förbudsskyltar.

Rationalisering av rutinarbetsuppgifter

RFID frigör från rutiner. Samtliga chefer bedyrade att detta var en förutsättning för det språng som biblioteken i Holland genomgått. En arbetsuppdelning är gjord i holländska bibliotek mellan front- och backofficearbeten. Front är det viktigaste, men nya tjänster ska utvecklas och bibliotekets tjänster ska förankras i omvärlden. Det sker genom personal från backoffice. Mindre kommuner samarbetar oftast om att bemanna ett back office. Bibliotekschefen i Delft, som kom från massmedia, använde ordet ”upsizing”. I många avseenden behöver man styrkan av större enheter för att prestera mera och bättre. Han jämförde med alla fusioner i näringslivet.

Luftigt och mycket glas kännetecknar arkitekturen i Amsterdams nya bibliotek.

Från Amstelveen - inga förbudsskyltar vilket innebär att även hundar är välkomna.

De bestående intrycken från Hollandsresan kan sammanfattas med dessa ord:

”Libraries are not about books, it's about everything else”

Bort från fokus på boken – in med fokus på kulturupplevelser – inklusive böcker!

Less is more!

Och i Holland har detta resulterat i det största folkbiblioteket som världen hittills skådat.

Nedladdningsstationen TANK U

I Rotterdam finner man Europas största musiksamling

Musikavlyssningsfåtöljer med bildskärm

Robotar tar hand om böckerna och grovsorterar dem. Dock behövs det mänsklig hjälp ibland

Imponerande IT-lösningar

De holländska biblioteken har många IT-lösningar som man blir imponerad av. Kanske mest av allt deras konsekventa användning av RFID. Det finns redan över hundra bibliotekssystem som är "chippade".

I slutet av förra året hade NBD-Bibliion (Nederländernas motsvarighet till sambindningen) levererat 18 miljoner mediaenheter försedda med RFID. Man har också etablerat en standard som används av så gott som alla folkbibliotek. Standarden ägs av Nederländernas folkbiblioteksörening och omfattar inte bara märkningen av media utan även lånekorten.

Gott om automater

Att man gillar chips märks redan i biblioteksentréerna där återlämnings- och utlåningsautomaterna står på rad. Vi såg inga robotar av den konventionella svenska typen, utan det var rullband innanför automaterna med

olika intrikata system där böckerna fördes med bokhissar upp till den våning dit de hörde och där de grovsorterades ytterligare. Fast i något fall hade man istället ungdomar som sorterade manuellt i bingar bakom kulisserna...

Inte gratis

I Nederländerna gäller ingen gratisprincip utan man tar betalt för lån och surfning m m och då är smarta lånekort som kan laddas med pengar av Västtrafiktyp förstas till stor hjälp för både personal och besökare.

TANK U

DOK, folkbiblioteket i Delft, med den

Text: Bert Hoflund
Foto: Bert Hoflund & Margareta Ljunge

kaxiga målsättningen att bli världens modernaste bibliotek, visade en egen variant av nedladdningsstation. Deras TANK U ska efterlikna en bensinpump och det som kommer i slangen är drivmedel för hjärnan. Man erbjuder musik, e-böcker, filmtrailers, ljudböcker, nyförvävslistor, evenemangsinformation m.m. Allt laddas ner med bluetooth-teknik till den egna mobilen och är tillgängligt omedelbart. Syftet är inte bara berätta om allt fint man har, utan även att ge inspiration genom verkliga smakprov.

CD och DVD

Musik och film har verkligen ingen andra-plansroll som komplement till tryckta böcker.

er. Musiken har sitt högkvarter i Rotterdam på Centrale Discotheek Rotterdam - CDR. De påstås ha Europas största musiksamling och det stämmer nog, med tanke på att samlingarna omfattar 300 000 cd, 10 000 dvd och 300 000 vinyl-lp. Deras muziekweb.nl är värd en titt även för en svensk. Kunderna – för man måste bli medlem och betala för sig – kan reservera, lägga undan funna titlar för avhämtning, skapa önskelistor och prenumerera på nyhetslistor efter musiksmak. CDR är också Nederländernas fjärrlånecentral för ljudinspelningar.

Musikavlyssning med stil

Delft hade köpt in orangea äggformade musikavlyssningsfåtöljer av tysk tillverkning - Sonic-chair.com. Här talar vi om hifi med en fyrkanals förstärkare som ger två stereokanaler, sub-bas och en vibrerande bashögtalare i ryggstödet. En bildskärm visar vad som spelas i klartext. Men smakar det så

kostar det. Fåtöljerna kostar från 5800 euro att köpa in.

Snygga onlinekataloger

AquaBrowser används av åttio procent av folkbiblioteken i Nederländerna. Där hittar man en hel del av de funktioner som brukar gå under beteckningen bibliotek 2.0. Ta en titt! Om man är dålig på holländska kan denna länk till Queen Library användas: aqua.queenslibrary.org. Efter en sökning på "strindberg" får du inte bara den sedvanliga resultatlistan utan också REFINE, där man kan välja filtrering på medietyp, författare, ämne, språk och serie med angivna valmöjligheter samt DISCOVER, som är en karta med associativa begrepp som dramatist, play, chekov, ibsen.

Delft har en egenutvecklad katalog, visserligen med konventionella funktioner, men också med ett mycket lättansnitt

som kan vara värt en titt: <http://ct.dok.info/catalogus.php>. När du är där kan du också klicka på Dok vraagbaak. Där ställer man frågor till biblioteket och via en länk kommer man även till Al@din (aladin.bibliotheek.nl) – de nederländska folkbibliotekens nationella motsvarighet till vårt Fråga biblioteket. Aladin är i sin tur en del av bibliotheek.nl och det är förstås deras variant av bibliotek.se, fast betydligt mera användarvänlig och avancerad än vår och med omslagsillustrationer och innehållsannotationer samt direktinloggning till det lokala biblioteket.

Foto: Ewa Mowitz

Hälsningar från Strandbibliotheek in Ijmuiden aan Zee

På Kockums gamla industriområde i Malmö ligger Stapelbäddsparken, Europas bästa skateboardanläggning. Precis bredvid skateanläggningen finns flera containrar och i en av dem ett bibliotek, eller kanske snarare en läsesalong.

Text: Annelie Börjesson
Foto: Peter Krell

Hampus Sundqvist och Marcus Gullstrand kommer ganska ofta till containerbiblioteket. När de är där brukar de mest spela TV-spel.

Stapelbäddsparken är ett gott exempel på Malmös plan att ungdomars medverkan och perspektiv ska tas tillvara på alla områden, ett av motiven till att Malmö blev årets ungdomskommun 2006. Initiativet till anläggningen togs av föreningen Bryggeriet som bl a arbetat med skatebanor inomhus ti-

digare, de har arbetat tillsammans med kommunala tjänstemän och ungdomar har medverkat i framtidsverkstäder genom hela processen.

Oyuki Matsumoto som är projektledare för containerbiblioteket visar runt i containern. Där finns bokhyllor med böcker, linor med upphängda tidskrifter och längst in soffor och fåtöljer där man kan sitta och spela Playstation och X-box. Utanför containern finns en terrass med bord och stolar där man kan koppla av en stund med att läsa eller ta en fika.

Oyuki berättar att de under juni till augusti, då biblioteket har varit öppet, har haft många populära aktiviteter som workshops, filmvisningar och open stage med olika band som spelat musik. Alla arrangemang har man genomfört tillsammans med unga arrangörer och ABF Malmö.

Exempel på workshops är Pimp your sneakers, Art on boards, Glass kaos terapi (Om du var en glass, hur skulle du se ut då? Hur skulle du smaka?) och Trash landscape, där man byggde konstverk av skräp.

Containern är smyckad av en graffiti-konstnär som kallar sig Grin-Aid och när jag är på besök är där också en utställning av en tapet

skapad av den feministiska, finska konstnärgruppen Megafän.

Containerbiblioteket har under sommaren hållit öppet sex dagar i veckan, det har bemannats av Oyuki men också av sommarpraktikanter. Praktikanterna har också ansvarat för att organisera böckerna som finns där under ämnesområden som Extremsport, konst, fakta och turistinformation om Malmö och Skåne.

Man har också testat att ha en bokbytarhylla, där man kan lämna egna böcker och ta med sig andras. Oyuki säger att den möjligheten inte utnyttjats så mycket som man hade trott och anar att det kanske kan bero på att besökarna är ovana vid att bara ta med sig en bok utan att betala eller registrera ett lån. Många besökare har hittat till containerbiblioteket vid Stapelbäddsparken och biblioteket kommer att finnas där att besöka även nästa sommar.

Läs mer
Fokus06 Ungdomsstyrelsen
www.stapelbaddsparken.se
www.bryggeriet.org
www.grinaid.se
www.megahem.info

Hej,

Lördag 11 augusti 2007

Vi har gjort ett besök på ett av fjorton strandbibliotek utefter kusten som varje dag under juli och augusti erbjuder sina besökare lån över dagen av böcker, tidskrifter, iPod med ljudböcker m.m.

Färgsprakande mobila "cirkusvagnar" med okonventionell, kul och överraskande inredning och glad ung personal erbjuder mötesplats och upplevelser med aktiviteter runt musik, konst och litteratur. T.ex. berättande, högläsning, piratfest, sandskulpturtävling eller inbjudna författare/konstnärer. Besökarna är invånarna i Velsen, dagsbesökare från Amsterdam och soldyrkande turister.

Målsättningen är att väcka lust till läsning och marknadsföra biblioteken för en bred målgrupp av främst barn och unga men också vuxna. Inget lånekort behövs - skriv bara namn och adress för att få låna över dagen. Litet utrymme i biblioteket? Inga problem - obegränsat med läsplatser på hela kilometerrida stranden!

Hälsningar Ewa Kollberg

Kungälv vågar tänka annorlunda

Ny strategi vänder trenden

Besökarna sviker och antalet utlånade böcker minskar. Så ser det ut i den genomsnittliga svenska kommunen. Också i Kungälv såg det dystert ut för ett år sedan, men med en medveten satsning där biblioteket skulle bli skarpare, smartare, djärvare och online har biblioteket vänt den negativa trenden.

Text: Annica Åkesson

Kungälvs stadsbibliotek ligger i Mimers Hus, ett kultur- och kunskapscentrum som även rymmer Mimers hus gymnasium. När jag träffar bibliotekschefen Katrin Glimstedt visas jag runt i ett bibliotek som brer ut sig över tre plan, är nytt, modernt och känns påkostat. Det ljusa trägolvet skapar tillsammans med de stora glaspartierna en ljus och välkomnande miljö.

– Biblioteket får inte vara för statiskt. Det ska finnas nya saker att upptäcka varje gång man gör ett besök, berättar Katrin. Vi skyltar om varje månad, ofta i färgtema, och vi flyttar gärna om bland hyllorna. Den här månaden går skyltningen i rosa med inspiration från rosabandet kampanjen.

Katrin poängterar flera gånger under vår intervju hur viktigt det är att biblioteket ses som en självklar del i samhället.

– Om vi ska få besökare till biblioteken måste vi möta deras behov och intressen. Och för att veta vilka behov de har, måste vi ta reda på vad människor är intresserade

av. Vi måste fundera på vem som skall definiera detta offentliga rum - vem det är till för och låta besökarnas intressen speglas i biblioteket.

Barnbibliotekarierna Britt-Marie Rancken och Johan Andersson har tagit med sig biblioteket till Barnens dag i Västra parken. Foto: Katrin Glimstedt.

Skapa nya mervärden

Under det senaste året har Katrin Glimstedt tillsammans med sin personal jobbat efter en ny strategi. Katrin förklarar att allt utgår ifrån tesen "att skapa nya mervärden".

– För att göra det krävs det att biblioteket blir Smartare, Skarpare, Djärvare och Online. Allting handlar om att man aktivt måste försöka tänka annorlunda, att våga ifrågasätta det sätt som man jobbat på i många år.

Mobila bibliotek

Ett led i den nya strategin är att Kungälvs bibliotek satsar på att synas i många olika sammanhang runt om i kommunen.

– Kommer inte människorna till biblioteket så får vi komma till dem. Till exempel var vi i lördags på marknaden Kongälle Martna och för några dagar sedan var vi med på Barnens dag i Västra parken. I morgon kommer vi att finnas på McDonalds och läsa sagor, berättar Katrin.

Än så länge har besöken "ute i verkligheten" varit ganska spontana och med ganska kort varsel.

– Tanken är att det ska finnas ett färdigt mobilt bibliotek som är lätt att plocka med sig, tillägger Katrin.

För att biblioteket ska kunna vara flexibelt poängterar Katrin hur viktigt det är att personalen är med på tåget.

– Vi har högt till tak. Det är jätteviktigt att personalen får komma med idéer och det uppmuntras.

På min fråga hur man rent praktiskt får ihop planeringen svarar Katrin:

– Vi en övergripande planering men personalen ska ha möjlighet att finna utrymme för att även kunna genomföra sina idéer.

Förutom att delta i aktiviteter utanför biblioteket jobbar personalen med att skapa ett så attraktivt bibliotek som möjligt.

– Vi har till exempel försökt skapa ett problemlösande bibliotek. Man kan utgå ifrån att människor har liknande problem, till exempel problem som uppstår kring skilsmässa, arvstvister eller hälsa. Vi ska vara ett bib-

liotek som kan vara till hjälp, inte bara med faktaböcker utan även skönlitteratur som berör olika ämnen, säger Katrin. Då krävs det att vi frångår en traditionell hylluppställning och skapar rum som hjälper människor i sitt problemlösande. Vi måste skapa intressanta rum med media som människor kan relatera till.

Under ett halvår har även Kungälvs bibliotek testat att ha söndagsöppet.

– Även detta, menar Katrin, är en anpassning till människorna i kommunen. Dock är det på bekostnad på en timmes kortare öppettid fyra vardagar i veckan. Men vi har fått så mycket positiv respons så det kan nog bli bestående.

Positiva siffror

Den senaste mätningen av antal utlån och antalet aktiva användare visar på ett trendbrott.

– Sedan förra mätningen för ett år sedan har vi ökat våra utlån med 9 % och även ökat antalet aktiva användare med 5 %. Det känns

Så här beskriver Katrin den nya strategin:

Katrin Glimstedt. Foto: Annica Åkesson

Smartare: Vi måste tänka smartare kring människors intresseområden – hur människor söker information och lär sig, och inte utgå ifrån att ett snart 100 år gammalt klassifikationssystem när vi exponerar media.

Skarpare: Vi måste bli mycket tydligare i vårt uttryck och tydligare med att beskriva den service vi ger. Vi behöver därför paketera om bibliotekets tjänster för att göra dem mer synliga. En effektiv marknadsföring är superviktig för att ladda varumärket med attraktivt innehåll!

Djärvare: Det är lätt att fortsätta arbeta med "säkra kort". Vi måste bli djärvare och våga

sticka ut och gärna vara utmanande.

Online: Sist men inte minst så krävs att biblioteken är online och också är närvarande på de digitala mötesplatser som våra besökare är. Vi har nu två bloggar i gång och vi har startat verkstäder för att lära varandra mer om t ex sociala nätverk och web 2.0.

som ett kvitto på att vi faktiskt lyckats, att vårt nya sätt att arbeta har gett resultat, säger Katrin med ett stort leende.

Men än finns det mycket kvar att göra. Katrin nämner till exempel att hon vill att biblioteket ska synas mycket mer i idrottsammanhang.

– Jag är säker på att biblioteket måste spegla människors intressen och behov, vi kan inte göra det vi alltid har gjort utan måste våga tänka om.

VERksamhetsutveckling Genom eget Arbete

Genom att utgå från personalens egna idéer och tankar vill Regionbibliotek Västra Götaland bidra till en långsiktig verksamhetsutveckling. Sedan drygt ett år tillbaka driver Regionbiblioteket något man kallar för Verksamhetsutveckling genom eget arbete – Vega.

- Det är en form av biblioteksutveckling som bygger på att biblioteken själva väljer ett tema att jobba med. Det kan handla om hur man bättre ska kunna nå en viss kundgrupp, som exempelvis företagare och marknadsföra sig mot denna. Utifrån ett tema kommer personalen med idéer och vi fungerar mer som konsulter, säger Rebekka Rundberg, konsulent på Regionbibliotek Västra Götaland.

I dagsläget har biblioteket på Tjörn, biblioteken i Uddevalla, Karlsborg, Tranemo och Vargårda valt att jobba med Vega. Utöver dessa ingår även en grupp bibliotek från Dalsland. På varje bibliotek har man under året genomfört ett antal seminarier tillsammans med personalen. Just arbetsplatsförlagda seminarier med specifika teman, är något som skiljer Vega-konceptet från andra utbildningar eller metoder för verksamhetsutveckling.

Vega bygger på att biblioteken själva får bestämma omfattningen och på vilken nivå man ska lägga arbetet. Vissa väljer att ge-

nomföra ett större program för att utveckla verksamheten, medan andra bibliotek väljer att avgränsa det till en specifik del.

Det viktiga i sammanhanget är att skapa en grund för dialog och idéutbyte på biblioteket. Regionbiblioteket står för själva samordningen och belyser olika frågor i relation till ett valt tema. Man är med som ett stöd i hela processen från idéer till själva genomförandet av önskade förändringar.

- Upplägget formar sig efter det tema som biblioteket väljer. Viss del av arbetet handlar om kartläggning. Under seminarierna skapas material kring exempelvis en viss kundgrupp, vilket utbud som finns, behov och annat. Detta material analyserar vi och bollar tillbaka till biblioteken för att driva processen vidare, fortsätter Rebekka Rundberg.

Vega drog igång under 2006 och den grundläggande idén från början har varit att hitta en arbetsform för att fånga upp den kunskap som finns bland personalen på biblioteken. Arbetet med Vega knyter an till Regionbibliotekets övergripande vision om

att vara en nära samarbetspartner i kommunernas strategiska utvecklingsarbete. Förhoppningen inom Regionbibliotek Västra Götaland är att Vega ska bli en bestående form för verksamhetsutveckling.

Text: Fredrik Swedemyr
Foto: Annica Åkesson

- Vi hoppas kunna utveckla konceptet vidare och att det blir bestående, säger Rebekka Rundberg, konsulent på Regionbiblioteket.

Barn och ungdomsbibliotek – en framtidsspaning

Projekt Mars Express drog igång med framtidsscenario-Kick Off i januari 2005.

Barn- och ungdomsbibliotekarier i Jönköping, Skåne och Västra Göta-

land har sedan dess utforskat möjligheterna att utifrån Barnkonventionen bättre ta tillvara barns och ungas idéer. Hur kan man utveckla biblioteksrummet? Hur kan ny teknik stimulera läslust? Vilka perspektiv kan andra yrkeskompetenser tillföra...

Gradvis har projektdeltagarna kommit att se på sig själva och biblioteksverksamheten på ett nytt sätt – med Mars Express-ögon.

Har detta konkret kommit att påverka bibliotekens utveckling i projektkommunerna? Har yrkeskategorier som arkitekter och interaktionsdesigners förändrat synen på vår egen verksamhet?

Välkommen till Västra Götalands avslutningskonferens för 2020 Mars Express på Stadsmuseet i Göteborg tisdagen den 4 december.

Ny bibliotekspolitik

Formad av medborgarna i Silkeborg

När medborgarna tillfrågas om vad de vill ha ut av sitt bibliotek så får biblioteksledningen ett mycket uppskattande svar. Tilltron till bibliotekets betydelse i samhället är stort. Så stort att de vill ha med bibliotekarierna i olika utvecklingsprojekt och för att skapa liv och sammanhållning. Men brukarna vill också komma in i biblioteket. Därför måste de biblioteksanställda maka på sig och lämna plats och möjlighet för medborgarnas eget skapande och egna tankar.

Text: Kerstin Wockatz
Foto: Mogens Larsen

1 januari 2007 var den nya kommunsammanslagningen i Danmark ett faktum. Målsättningen är att få upp kommunerna i storlek så att de kan bära alla de uppgifter som åligger moderna kommuner. Inga kommuner under 30 000 invånare skulle finnas. Det kom an på de små kommunerna att hitta sina nya partners. Sålunda blev 268 kommuner till 98. Nya Silkeborg kommun består av Silkeborg, Kjellerup, Gjern och Them med ett sammanlagt invånarantal på 87 000. Vad hände då med Silkeborgs-biblioteken i sammanslagningen? En besparing, som följde med den nya organisationen reducerade raskt tio bibliotek till fem. I övrigt gick själva sammanslagningen relativt smärtfritt för Silkeborgs del, eftersom man på olika sätt förberett sig åren innan.

Det blev också tydligt att det fanns anledning att ifrågasätta den vision som hade varit ledande sedan 2004. Det var en vision som var inriktad på den egna verksamheten och som mycket lite relaterade till det samhälle man verkade i. Bibliotekspolitik 2007 har en helt annan fokus och har utgått från 36 intervjuer med intressenterna, politiker, tjänstemän, skolor, organisationer, brukarna och bibliotekspersonalen. Resultatet av intervjuerna är att brukarna nu skall vara medskapare i mycket högre grad, man kan referera

till detta som bibliotek 2.0 och webb 2.0. Bibliotekspersonalen får ta på sig nya roller och nya uppgifter och först, som sist: ut ur huset!

- Utgå från medborgarnas livssituation och livsstil
- Ge brukarna möjlighet till inflytande och egna bidrag
- Var lokalsamhällets kraftcentrum
- Engagera er i, och bidra till att skapa liv och aktiviteter i lokalsamhället
- Samarbeta med föreningar och frivilligrupper för att understödja den lokala sammanhållningen
- Fungera som partner i kommunens utvecklingsstrategi
- Ingå i planläggning och genomförande av kommunala projekt

Detta sätter ännu mer press på biblioteket att se över sina egna inre processer för att få tid och möjlighet att vara ute i lokalsamhället, som den kraft och den motor man förväntar sig av bibliotekarierna. Alltså ska ALL personal ingå i minst ett utvecklingsprojekt. Trots kommunsammanslagning behövs det ytterligare kraft och styrka för att få fart på utvecklingsprojekten. Därför ska Silkeborg fortsätta att arbeta tillsammans med andra kommuner för att sprida

kunnande och risker. Horsens, Viborg och Randers är partners till Silkeborg. Ytterligare en strategi är att arbeta tillsammans med externa samarbetspartners, företrädesvis olika teknikföretag.

Vad pågår då konkret i Silkeborg? Jo, vi, arbetsgruppen BUSKUL*, tittade på filialen som har öppet (nästan) dygnet runt, vi fick också höra om hur mobiltelefonen är ett smart sätt att ge kunder låneservice, lästips, biljetter och annat.

Den selvbetjente filial

I centrum av den före detta självständiga kommunen Gjern ligger en kultur- och fritidsanläggning. Där samsas skyttebanor med biblioteket. Det före detta huvudbiblioteket har öppet 17 timmar i veckan med personal, men med hjälp av lånekort och pinkod kan befolkningen nyttja sitt i bibliotek sammanlagt 60 timmar i veckan! Vill besökaren tala med bibliotekarien så går det att kontakta huvudbibliotekets personal med hjälp av en videokamera och en dator. Biblioteket är för övrigt kameraövervakat. Ännu har inga incidenter inträffat som skulle få personalen att backa på denna service, tvärtom, med erfarenheter från Gjern tänker man gå vidare med fler filialer och också förmodligen i samarbete med en grannkommun fortsätta

Text: Anna Gullstrand

att utveckla idén. En utvärdering kommer att presenteras under hösten.

SMS som kommunikationsmedium

Jo, det är speciellt barn- och ungdomsavdelningens utvecklingsenhet som arbetar med den frågan. Man kan förstås få veta att de beställda böckerna har kommit eller att lånetiden har gått ut. Det går också att beställa biljetter till olika evenemang eller att få påminnelse om dem. Jörgen Bech Pedersen, som leder arbetet, tog exempel med att man kan avisera dataspelsdagar eller att det har kommit in gästexperter i "Spörg Olivia" eller att det har kommit nya boktips från Bogkrigerne. En mobilversion av hemsidan ska lanseras.

Ny hemsida

Ett nytt publiceringssystem öppnar för fler att producera för webben. Biblioteket gör nya mallar och utbildar minst 18 personer i personalen att hantera webben i stället för den gamla webbredaktionen på 4 personer.

Summa

Summa är en ny sökmotor, som inte bara har det våra gamla system har, utan också pekar mot nya möjligheter utanför de textbaserade. Den lyfter till exempel fram bibliotekspersonalens egna kunskaper och talanger, den kan peka mot föreningar, föredrag, utställningar och frågetjänster. Både Summa och nya hemsidan ska lanseras senare i höst.

Skriften på väggen

En interaktiv storskärm. Tanken är att huvudbiblioteket ska etableras i ett kulturtorg och då ska de interaktiva skärmarna kunna

fungera som debattforum, konst eller som anslagstavla. Här sker ett samarbete med de lokala kulturskolorna.

Innehåll till andra

Via push-teknologi hjälper biblioteket andra verksamheters intranät. Målet är att förmed-

la relevant information och kulturupplevelser till lokalsamhällets olika aktörer.

En låntagare som utnyttjar "den selvbetjente filial"

Lästips:

Use the library – outside opening hours as well. Scandinavian Public Library Quarterly no. 2-2007

* BUSKUL – bibliotek och kultur för barn och unga på SU

Steve Embretsson utanför den gula tegelbyggnaden som innehåller Askims bibliotek

Medieplanering ger resultat

Askims bibliotek är inget spektakulärt glasbibliotek utan har tidigare varit avsedd för Försäkringskassan. Men i Askim är utvecklingen annorlunda än på de flesta håll i Bibliotekssverige, här ökar nämligen utlånen och besöken. Bland annat tack vare ett strategiskt arbete med mediebeståndet.

Text Annelie Börjesson
Foto: Annica Åkesson

Direkt när man kommer in i biblioteksloken möter man de allra nyaste böckerna uppställda mot en vägg med framsidorna utåt, 7-dagars och 14-dagarslån. När man passerat informationsdisken finner man filmer och ljudböcker samt en snurra med nya fackböcker och en med böcker som personalen rekommenderar. Där ska man snabbt kunna hitta något intressant och låna själv om man inte har lust eller tid att ta hjälp av personalen.

Lite längre in i lokalen finns fackböcker och skönlitteratur för vuxna. Överallt skyltar man med många aktuella böcker i hyllorna och på hyllgavlarna hänger skylthyllor där personalen lyfter fram sina boktips. Som besökare fylls man av både läs- och lånlust.

För ett par år sedan började Steve Embretsson att gå igenom biblioteksbeståndet, hylla för hylla, enligt de råd som Anna-Lena Höglund och Christer Klingberg gav i Strategisk medieplanering för bibliotek. Ett ganska digert arbete som har gett resultat. Han har medvetet krympt avdelningar som inte lånas ut och satsar mer pengar på att köpa in medier till de avdelningar som lånas ut mycket. På så sätt har biblioteket blivit mer intressant för dem som använder det och antalet utlån har vuxit.

Fokus på barnen

Då Steve Embretsson blev chef på biblioteket för sju år sedan var det ett bibliotek för den bildade medelklassen,

sedan dess har man medvetet börjat vända sig mer till barn och barnfamiljer. Man erbjuder bokprat och klassbesök och man samarbetar också med dem som arbetar med annan kultur för barn i skola och förskola. Förutom att alla barn som föds får Barnens första bok så ges också en gåvobok till alla sjuåringar. Ett presentkort delas ut i skolan, men barnen går till biblioteket tillsammans med sin förälder för att hämta boken. Det är också vid det besöket som barnen, och ganska ofta föräldern, skaffar sitt lånekort. Askim är en barnrik stadsdel och att arbeta med att nå barnen har också blivit ett sätt att nå deras föräldrar. Steve Embretsson säger: Många vuxna kanske inte vill läsa själva men de tycker att det är viktigt att läsa för sina barn. Då ska det finnas något som är intressant även för den föräldern.

Det är ett starkt skäl till varför man inte bara satsar på att köpa in musik, film och ljudböcker utan dessutom lyfter fram de medierna så att de är bland det första man möter när man besöker biblioteket.

Arbetet med att analysera vad som efterfrågas och lånas ut i Askim och att biblioteket fokuserar på barnen har gjort att barnavdelningen utnyttjas mest numer. Därför har den också fått större yta i biblioteket och den kommer att få växa ytterligare om biblioteket får ta över lokalen som ligger vägg i vägg. Också på personalsidan märks att fokus ligger på barnen. Av totalt 3,25 bibliotekarietjänster arbetar 1,5 med barn och unga.

Askims bibliotek har en tydlig inriktning på läsande och speciellt barns läsande. Steve anser att det är viktigt att alla barn får chansen att bli läsare även om man inte har de förutsättningarna med sig hemifrån. Det är en demokratisk rättighet att få läsa åtminstone en bok så att man själv kan avgöra om man tycker att det är roligt och givande. Biblioteken är inte bara böcker, men böckerna är huvudinriktningen.

3 frågor

Text och foto: Annica Åkesson

Från första januari ingår Regionbibliotek Västra Götaland i en ny förvaltning tillsammans med Musik i Väst och Konst- och kulturutveckling. Den första juni fick förvaltningen en ny chef, Birgitta Adler. Hon kommer närmast från Ulricehamn där hon var kulturchef. Nu, efter ett halvår som förvaltningschef har hon hunnit bli lite varm i kläderna och berättar här om sin syn på förvaltningen och framtidens bibliotek.

Vem är du, Birgitta Adler?

Jag bor med min familj i Ulricehamn och har en övernattningslägenhet i Göteborg. I sommarhuset på Öland njuter jag av naturen och havet. Det är viktigt med balans i livet och att alla bitar av mig får plats i tillvaron. Under hela mitt liv har kultur varit viktigt för mig, så när jag valde inriktning för mitt arbetsliv kändes det naturligt att välja kultur.

Hur ser din vision ut för den nya förvaltningen?

Jag tycker det är viktigt att se den nya förvaltningen som en organisation med många delar, med samlad kompetens och många möjligheter. Jag upplever att Västra Götalandsregionen är villig att satsa på kulturen, att man ska ge både de små och de stora orterna möjlighet att utvecklas. Det är en mycket intressant och viktig verksamhet som pågår och att vi fortsätter att arbeta för att utveckla kulturen i regionen.

Åt vilket håll tycker du biblioteken bör utvecklas?

Biblioteken står framför en spännande framtid. Då det verkar bli allt färre naturliga och kravfria mötesplatser i samhället, tror jag att biblioteken i framtiden kommer få en allt viktigare roll som samlingsplats. Vi behöver ett ställe där olika sorters människor kan mötas kring kultur, och jag tror att biblioteken kan ha den rollen.

eller MP3-spelare.

Att använda sig av RSS-kanaler eller Poddradio, som det också benämns i vissa sammanhang, har fått allt större genomslag i Sverige. Nu hakar alltså även Regionbibliotek Västra Götaland på. Genom att använda sig av poddradio hoppas Regionbiblioteket kunna nå, inte bara en läsintresserad allmänhet, utan även teknikintresserade ungdomar. Bokpuffen-projektet är en förlängning av projektet Boktips.net, som är en boktipsdatabas med flera boktips från flera bibliotek runtom i landet. Bokpuffen är ytterligare ett steg i att öka intresset för litteratur.

bokpuffen

Text: Fredrik Swedemyr

I våras smyglanserade Regionbibliotek Västra Götaland Bokpuffen som varje vecka levererar inlästa boktips på nätet. Sedan september har verksamheten varit igång i full skala och ett flertal förlag är nu med i detta läsfrämjande projekt.

- Tanken med Bokpuffen var att hitta ett nytt och innovativt sätt att öka läsintresset hos främst yngre män och män överhuvudtaget.

Här får de boktipsen rakt i örat, istället för att behöva söka upp recensionerna på annat håll. En annan viktig tanke har varit att öka intresset för klassiker, säger Gunnar Südow, konsulent på Regionbibliotek Västra Götaland och initiativtagare till projektet. Sedan lanseringen i våras har över tre tusen besökare hittat www.bokpuffen.net, där man kan lyssna direkt på boktipsen. Förlagen måste i första hand ge sitt samtycke till att man läser in ett smakprov på deras böcker. I dagsläget läser man in böcker från nio olika förlag. En nykomling och en klassiker presenteras varje vecka. Samtidigt kan man, via så kallade RSS-kanaler, prenumerera på boktipsen och ladda hem dem till sin mobil

Om jag hade ett bibliotek...

Under vinjetten Om jag hade ett bibliotek... kommer intressanta personer beskriva sitt drömbibliotek. Först ut är Ted Hesselbom, chef för Röhsska museet.

Vems vision skulle du vilja ta del av? Ge oss tips!

Foto: Mikael Lamngård
Text: Ted Hesselbom

I mitt drömbibliotek kan man träffas, inte behöva vara tyst och hitta all kunskap och kompetens som finns i världen. All kunskap som skapats genom historien eller allt som kommer upp eller kreeras just nu.

Detta händer till stor del på Internet och spontant tycker jag att bibliotek ersatts av Internet. Samtidigt har jag nostalgiska minnen från stadsbiblioteket på Folkets hus i Malmö, på Nobeltorget. Där har jag gått på sagoläsning, där letade jag upp allt förbjudet i böckerna. Där lånade jag böcker om Hattstugor och tanter med flugsvampshattar, jordgubbsgubbar och kungar och drottningar som levde bland kottar och kantareller. Där fick jag min politiska skolning. Mycket i min barndom, utanför hem och familj, hände runt Folkets hus, första maj och Folkets park. Biblioteket i Folkets hus var mitt favoritställe. Där var lugnare och jag behövde inte hela tiden bevisa min rang i pojkgänget. Där värderades annan kompetens.

Men nostalgi är inte min grej. Jag vill inte äga mer än att det hela tiden är försumbart och inte ska stoppa mig inför nya äventyr. Jag kämpar mot att bli gammal och vill inte sluta vara nyfiken. Bibliotek är på något sätt, precis som museum kopplat till bakåtblickande och historia. I min drömvärld handlar museer och bibliotek minst lika mycket om framtiden.

Mitt bibliotek är på Internet, tillgängligt när helst jag vill. Har jag ingen dator finns det att låna stationer på biblioteket. Böckerna finns att få se, röra vid och bläddra i om jag av någon anledning vill detta. Jag kanske tom är så traditionell att jag vill låna hem en fysisk bok och ligga hemma i soffan och läsa eller gå och lägga mig med boken. Där, på biblioteket, finns också all världens tryckta tidningar, magasin och skrifter, dagsfärska och sparade från hela historien. Vill jag ha en digital kopia av någon text så kan jag få den skickad till min e-postadress. På biblioteket kan jag träffa människor från hela världen. Människor från alla samhällets hörn är där. Där är öppet för alla. På biblioteket finns ingen utestängande attityd.

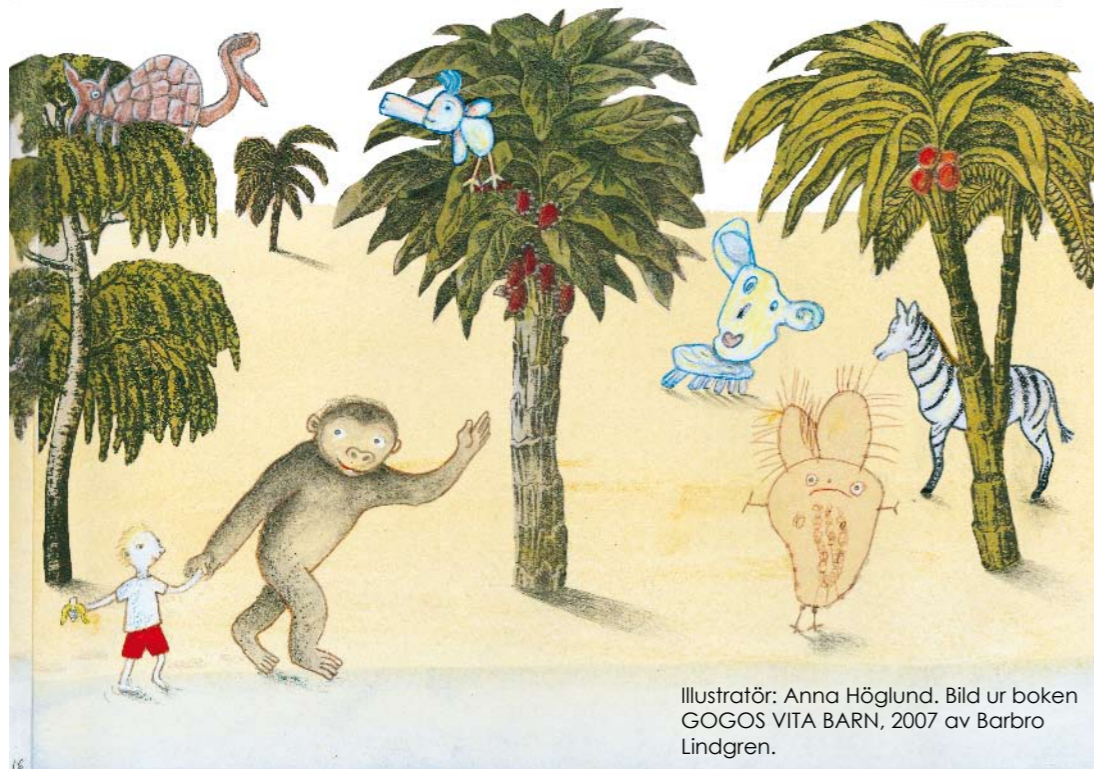
På mitt drömbibliotek kanske jag kan välja att fika eller träna samtidigt som jag läser. Jag vill kunna lyssna på texter lästa högt av författaren eller av någon med en mjuk behaglig röst en kväll. Nästa kväll är det den där djupa manliga kvinnorösten och en annan dag får jag höra Gardells hysteriska gälla högläsning.

Mitt drömbibliotek finns redan. Mitt drömbibliotek måste förändras dagligen för att ha samma aktualitet för nästa dags användare. Mitt bibliotek är gratis för alla. Det är ständigt i förnyelse och aldrig klart, det återskapas av varje generation och blir ald-

rig stagnerat. Mitt drömbibliotek får aldrig rutiner för att förenkla hanteringen utan har resurser att hela tiden låta användarna förändra dess innehåll. Mitt drömbibliotek är inte bara mitt.

Ted Hesselbom är chef för Röhsska museet sedan den första januari i år. Han är utbildad i grafisk design på Konstfack och driver sedan 1991 Hesselboms Universum, som är en reklam- och pr-byrå, specialiserad på design, mode och kultur.

Under rubriken "Vårt marknadsföringstips" presenterar Framsidan marknadsföringsidéer från biblioteken. Ta chansen att dela med dig av ett tips från just ditt bibliotek. Skicka det till annica.akesson@vgregion.se.

- Vi läste om fredag på en onsdag

Text och bild: Bror-Inge Jälevik

För andra året i rad arrangerade Kultur & Fritidsförvaltningen i Lidköping i augusti månad en kulturvecka kallad De La Festival. Skulle vi på biblioteket kunna visa oss, göra PR, locka fler och nya låntagare? Maratonläsning, lunchlyrik och bobbkbyardag var de aktiviteter vi ganska snart samlades kring. Med facit i hand blev det lyckade arrangemang som vi gärna gör om kommande år.

Maratonläsning

Ett 40-tal personer, låntagare, politiker, bankpersonal m.fl. läste **Robinson Crusoe** högt i 10 minuter långa pass. Flera återkom och tog både 2 och 3 pass. Det hela tog cirka 10 timmar och trots ihärdigt regnande var det många som stannade till, lyssnade och frågade.

Bokbyardag

Under veckan tog vi emot böcker och för varje lämnad bok fick man en biljett. På fredagen kunde man så byta sin biljetter mot "nya" böcker. Kommentar från en låntagare: "Varför gör ni inte det här oftare?"

Lunchlyrik

Musikern och konstnären Robert Svensson varvade diktläsning med underbara toner från sin gotiska harpa. Lunchlyriken lockade ett 50-tal lyssnare.

Tack för tipset Lidköping!

Bilden, barnet och berättelsen

I december 2007 inviger Nordiska Akvarellmuseet sin stora vintersatsning på den samtida bilderboken med en utställning. Verk av tjugo nordiska och internationella illustratörer presenteras på museet med original och bildförslag i akvarell och blandtekniker tillsammans med böcker och digitala produktioner levandegjorda i utställningssalarna. I anslutning till utställningen kommer ett stort kringprogram att erbjudas.

Tre torsdagar med fortbildning

Fem illustratörer medverkar i en serie med fortbildningsdagar för pedagoger och bib-

liotekarier. Dagarna arrangeras i samarbete med Regionbibliotek Västra Götaland och innehåller föreläsning, fördjupande samtal mellan illustratörerna och barnboksforskaren Ulla Rhedin samt workshopmoment tillsammans med en genomgång av utställningen.

Lördagsföreläsningar

Dessutom kommer en serie med lördagsföreläsningar om barn, språk och kultur arrangeras i samarbete med Regionbibliotek Västra Götaland.

Vill du ha mer information, kontakta ewa.kollberg@vgregion.se, eller läs mer på www.akvarellmuseet.org.

Miss inte:

Lördag

15/12 litteraturpedagog Susanna Ekström
12/1 Berättaren Mats Rhenman
2/2 Professor Ingvar Lundberg
8/3 Barnboksforskaren och kritiker Ulla Rhedin

Torsdag

24/1 Norska illustratörerna Fam Ekman & Svein Nyhus
21/2 Illustratören Gunna Grähs
6/3 Bilderboksskaparna Thomas & Anna-Clara Tidholm

Kalendarium

Regionbibliotekets kursutbud november - februari

För program och mer information se: www.bibl.vgregion.se. Klicka på kalendarium

---

November

27/11

Ge oss en story värd namnet
- dataspel och berättelserna
Ort: Skövde

28/11

Skönlitteratur på bibliotek
- Kan det vara nåt?
Ort: Borås

29/11

BabySpace - bokprat för de
allra minsta, del 2
Ort: Göteborg

29/11

Torsdagsklubben
- Interkulturellt ledarskap
Ort: Göteborg

29/11 - 30/11

MVG - Internat 2
Tema: Gränslösa möten
Ort: Åsa

30/11

Författardagen 2007
Ort: Göteborg

December

4/12

2020 Mars Express
- avslutningskonferens
Ort: Göteborg

5/12

Information för alla?
- Vad är anpassad informa-
tion och varför är det så viktigt
Ort: Göteborg

14/12

En heldag om gotik och
skräck
Ort: Göteborg

14/12

Skriv klart och enkelt
- så når du fler (dag 2)
Ort: Göteborg

Januari

29/1 - 30/1

Dramatiserat bokprat
Ort: Göteborg

Februari

5/2

Måndagsklubben
- Internetsökningens didaktik
Ort: Göteborg

5/2 - 6/2

Dramatiserat bokprat
Uppföljning
Ort: Göteborg

21/2

Måndagsklubben
- Vad motiverar ett barn till
att läsa och skriva?
Ort: Göteborg